

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

ЧЕТВЕРТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ЯКУБА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF YAKUBA v. UKRAINE)**

(Заява № 1452/09)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

12 лютого 2019 року

ОСТАТОЧНЕ

12.05.2019

*Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44
Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.*

У справі «Якуба проти України»

Європейський суд з прав людини (Четверта секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Пауло Пінто де Альбукерке (*Paulo Pinto de Albuquerque*), Голова,

Ганна Юдківська (*Ganna Yudkivska*),

Фаріс Вегабовіч (*Faris Vehabović*),

Юлія Антоанелла Моток (*Iulia Antoanella Motoc*),

Жорж Раварані (*Georges Ravarani*),

Марко Бошняк (*Marko Bošnjak*),

Петер Пацолай (*Péter Paczolay*), судді,

та Маріалена Цирлі (*Marialena Tsirli*), Секретар секції,

після обговорення за зачиненими дверима 22 січня 2019 року постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за заявою (№ 1452/09), яку 10 березня 2009 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянин України, пан Василь Іванович Якуба (далі – заявник).

2. Заявника, якому було надано правову допомогу, представляв пан Е. Марков, юрист, який практикує у м. Одеса. Уряд України (далі – Уряд) представляв його Уповноважений, на останніх етапах провадження пан І. Ліщина.

3. Заявник скаржився, зокрема, за статтею 3 Конвенції на жорстоке поводження працівників міліції під час його затримання, за статтею 6 Конвенції на ненадання дозволу ознайомитися з відеозаписом, на якому зафіксовано збут ним наркотичних засобів легендарній особі та незабезпечення національними судами його права допитати цю особу, а також за статтею 34 Конвенції у зв'язку з відмовою органів влади надати йому копії документів, необхідних для обґрунтування заяви до Суду.

4. 11 січня 2011 року про заяву було повідомлено Уряд. На цій стадії провадження Уряду не пропонувалося надати зауваження у справі. 09 жовтня 2013 року Суд запропонував Уряду надати зауваження щодо прийнятності та суті заяви.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

5. Заявник народився у 1971 році та на момент надіслання ним останнього листа до Суду тримався під вартою у м. Кіровоград.

A. Здійснення оперативної закупки у заявника та його затримання

6. Заявник, який раніше вже кілька разів засуджувався за злочини пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів, став суб'єктом негласних слідчих дій у формі оперативної закупки наркотичних засобів.

7. Згідно з рішеннями національних судів П., вочевидь, приватна особа, залучена працівниками міліції для проведення оперативної закупки, отримав готівкові кошти у присутності понятих, а згодом за їхньої відсутності, здійснив три закупки у заявника та повернувся з наповненими опієм шприцами, які передавав працівникам міліції у присутності свідків. Перша закупка була зафіксована, вочевидь, на приховану відеокамеру (див. пункт 15).

8. Згодом заявника обвинуватили у трьох епізодах збуту П. невеликої кількості опіюдної речовини, а саме 26 лютого, 06 та 09 березня 2007 року (див. пункт 21).

9. 09 березня 2007 року заявника затримали. На початку подальшого судового розгляду заявник визнав, що під час його затримання у нього в рукаві був наповнений наркотичною речовиною шприц та, намагаючись позбутися наркотичного засобу, він вилив рідину на свій светр і кинув шприц на землю біля себе. У певний момент провадження він почав заперечувати наявність у нього шприца на момент затримання, хоча продовжував визнавати, що того дня придбав наркотичний засіб для власного споживання (див. пункт 19).

10. Працівники міліції штовхнули заявника на землю та застосували до нього наручники. Згідно з твердженнями заявника після того, як він опинився на землі знерухомлений, працівники міліції продовжували тягнути його, завдаючи йому болю та приниження.

B. Твердження заявника про жорстоке поводження

11. У день затримання двоє працівників міліції, які здійснювали затримання, подали рапорти керівникам, зазначивши, що у зв'язку зі спробами заявника знищити доказ під час затримання вони застосували до нього заходи впливу та наручники.

12. 15 березня 2007 року захисник заявника звернувся до слідчого з клопотанням про призначення судово-медичної експертизи заявника. Захисник зазначив, що працівники міліції побили заявника під час затримання та згодом у відділі міліції. Того дня судово-медичний експерт оглянув заявника та зазначив, що в нього були садна на правій руці та гомілці, а також обох колінах, які могли утворитися 09 березня 2007 року. Садна на ногах могли бути спричиненні падінням.

13. 08 травня 2007 року прокурори відмовили у порушенні кримінальної справи щодо працівників міліції, які брали участь у затриманні заявника. Заявник не оскаржив цієї постанови, проте продовжував стверджувати у судах, які розглядали його кримінальну справу, що він зазнав жорстоко поводження працівників міліції під час його затримання. Текст його доводів щодо цього Суду наданий не був. Ці суди (див. пункти 21, 24 та 26) відхилили скарги у зв'язку з необґрунтованістю, встановивши, що під час затримання заявника працівники міліції правомірно застосували до нього заходи впливу, а прокурори належним чином розглянули його скарги.

С. Кримінальне провадження щодо заявника

14. У день затримання, а також декілька разів протягом слідства заявнику роз'яснювалися його права як підозрюваного, і слідчий намагався його допитати. Проте заявник зазначав, що не бажав давати показання.

15. 20 квітня 2007 року слідчий міліції у присутності двох понятих переглянув відеозапис та вказав у протоколі, що запис демонстрував збут заявником наркотичного засобу П. під час здійснення оперативної закупки. Захисник заявника клопотав про ознайомлення із записом. 27 квітня 2007 року слідчий відмовив у задоволенні клопотання на підставі того, що справжнє ім'я П. було під захистом, а перегляд відеозапису міг призвести до розсекречення його особи та поставити під загрозу його життя та здоров'я.

16. Заявник клопотав до слідчих органів, що у день затримання з ним був деякий Б. і він міг підтвердити, що він придбав наркотичний засіб для власного споживання. Заявник просив встановити місцезнаходження Б. та допитати його як свідка. Заявник вказав його ім'я та прізвище і зазначив, що Б. проживав «на сусідній вулиці», проте він не знав точної адреси. Слідчий постановив встановити місцезнаходження Б. Працівники міліції повідомили, що їхні пошуки виявилися безрезультатними.

17. П. допитав слідчий. Він описав, як тричі купував наркотичні засоби у заявника під час здійснення оперативної закупки.

18. У обвинувальному висновку заявника, направленому до Кіровського районного суду м. Кіровограда, як до суду першої

інстанції, П. був зазначений як один зі свідків, які підлягали виклику у судові засідання. У ньому також як один із доказів проти заявника був зазначений протокол працівника міліції перегляду відеозапису першої оперативної закупки (див. пункт 15).

19. Заявник визнав, що 09 березня 2007 року придбав та зберігав наркотичний засіб для себе, а не для збуту, та що саме тоді він був разом з Б. Придбання та збут наркотичних засобів у двох інших випадках заявник заперечив. На початку судового розгляду заявник визнав, що під час затримання у нього був наповнений наркотичною речовиною шприц та, намагаючись позбутися наркотичного засобу, він вилив рідину на свій одяг. На подальших стадіях провадження заявник почав заперечувати наявність у нього шприца під час затримання.

20. Вбачається, що під час судового розгляду заявник просив суд першої інстанції ознайомити сторону захисту з відеозаписом першої оперативної закупки та викликати і допитати П. (легендована особа), Б. (див. пункт 16) та судово-медичного експерта, який склав висновок, що на одязі заявника та у знайденому біля нього в день затримання шприці були сліди забороненої наркотичної речовини. З невідомих причин ці клопотання були залишені без задоволення.

21. 26 червня 2007 року суд першої інстанції визнав заявника винним у збуті наркотичних засобів та обрав йому покарання у виді позбавлення волі на строк вісім років. Суд встановив, що у лютому та березні 2007 року заявник тричі збував наркотичні засоби П. Суд посилався на:

- (i) надані у судовому засіданні показання працівника міліції, який організовував оперативну закупку, та одного з понятих, який посвідчував протоколи цієї закупки (див. пункт 7). Свідок детально описав закупку, зокрема, що П. тричі передавалися банкноти з певними номерами для придбання наркотичних засобів у заявника; після цього П. повертався з наповненими речовиною шприцями, стверджуючи, що придбав їх у заявника. Працівник міліції надав здебільшого аналогічні показання;
- (ii) отримані під час досудового слідства письмові показання П. та ще одного працівника міліції, який брав участь у організації оперативної закупки;
- (iii) задокументований у складеному працівниками міліції протоколі факт того, що використані міліцією банкноти для оперативної закупки були виявлені у заявника під час його затримання. З вироку суду першої інстанції незрозуміло, в якому з трьох випадків були використані ці банкноти;
- (iv) висновки судово-медичних експертиз, які доводили, що на светрі заявника та в шприцах, придбаних у заявника особою, яка здійснювала оперативну закупку, були сліди наркотичного засобу.

22. Згідно з рішеннями національних судів у період з вересня 2007 року до січня 2008 року заявник з метою підготовки своєї апеляційної скарги щонайменше двадцять один раз ознайомлювався з матеріалами справи.

23. Заявник та його захисник подали апеляційну скаргу, оскаржуючи фактичні та правові висновки суду першої інстанції. Вони також скаржилися на відмову суду викликати П., постановити проведення перевірки скарг заявника на жорстоке поводження працівників міліції та надати дозвіл на ознайомлення з відеозаписом оперативної закупки. Вони поставили під сумнів справжність існування відеозапису та належне відображення події, оскільки ані у показаннях П., наданих під час досудового слідства, ані у протоколах, пов'язаних зі здійсненням оперативної закупки, не було вказано про здійснення відеофіксації.

24. 25 березня 2008 року Апеляційний суд Кіровоградської області залишив без змін вирок заявника, встановивши, що жодних серйозних процесуальних порушень під час провадження допущено не було, а вирок був достатньо обґрунтований доказами. Апеляційний суд також зазначив, що крім зазначених судом першої інстанції доказів, винуватість заявника доводилася протоколом слідчого про перегляд відеозапису оперативної закупки (див пункт 15).

25. Заявник подав касаційну скаргу. Сторони не надали копії цієї скарги. У тексті постанови Верховного Суду України, ухваленої за касаційною скаргою, зазначено, що заявник висунув більшою мірою аргументи, аналогічні наведеним у його апеляційній скарзі.

26. 04 вересня 2008 року суддя Верховного Суду України визнав касаційну скаргу заявника необґрунтованою та відмовив у перегляді справи у касаційному порядку. Зокрема, суддя зазначив, що свідки, на показаннях яких ґрунтувався вирок, були належним чином допитані, та апеляційний суд правомірно відхилив скарги заявника на відсутність доступу до матеріалів справи.

D. Спроби заявника отримати копії документів для його заяви до Суду

27. З метою обґрунтування своєї заяви, зокрема, щодо скарг на несправедливий судовий розгляд заявник подав до суду першої інстанції, в якому зберігалися матеріали справи, низку клопотань про надання копій різних процесуальних документів, у тому числі протоколів судових засідань та його касаційної скарги.

28. 10 жовтня 2008 року суд першої інстанції залишив без задоволення клопотання заявника, зазначивши, що національне законодавство не передбачало процедури ознайомлення засуджених з матеріалами справи після закінчення кримінального провадження, та

коли засуджений уже відбував покарання. Суд першої інстанції надав аналогічні відповіді на нові клопотання заявника від 30 березня 2009 року та 27 травня 2013 року. 28 жовтня 2008 року апеляційний суд також надав аналогічну відповідь.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

29. На момент подій частина друга статті 307 Кримінального кодексу України за повторний збут наркотичних засобів або їхнє зберігання з метою збуту передбачала покарання у виді позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років. Частина друга статті 309 за повторне придбання та зберігання наркотичних засобів без мети збуту передбачала покарання у виді позбавлення волі на строк від двох до п'яти років.

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 3 КОНВЕНЦІЇ

30. Заявник стверджує, що зазнав жорстокого поводження працівників міліції у порушення статті 3 Конвенції, яка передбачає:

«Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.»

31. Уряд заперечив проти цього аргументу. Він стверджував, що, не оскарживши постанову про відмову у порушенні кримінальної справи щодо працівників міліції (див. пункт 13), заявник не вичерпав ефективних національних засобів юридичного захисту. Він також стверджував, що скарга заявника була необґрунтованою: насправді до нього була застосована пропорційна сила, щоб перешкодити йому знищити доказ.

32. Суд зазначає, що він уже встановив у рішенні у справі «Каверзін проти України» (*Kaverzin v. Ukraine*) (заява № 3893/03, пункт 97, від 15 травня 2012 року), що запропоновані Урядом засоби юридичного захисту були неефективними. Проте у будь-якому разі скарга заявника є неприйнятною з таких підстав.

33. З рапортів працівників міліції, які здійснювали затримання, вбачається, що у день затримання до заявника дійсно застосовувалася сила (див. пункт 11). Проте згідно з його власними показаннями (див. пункт 19) він намагався знищити доказ, а працівники міліції застосували силу, щоб перешкодити цьому та затримати його. Отже, підстав для сумніву у висновках національних органів влади щодо

цього немає (див. пункт 13). Матеріали справи, зокрема медичні документи, повністю підтверджують ці висновки (див. пункт 12). За таких обставин Суд не вбачає підстав сумніватися, що застосування сили було викликано суворою необхідністю внаслідок власної поведінки заявника.

34. З цього випливає, що ця частина заяви є явно необґрунтованою та має бути визнана неприйнятною відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

35. Заявник скаржився, що визнання допустимим доказом неперевіраних показань П., наданих під час досудового слідства, а також відмова у наданні стороні захисту для ознайомлення відеозапису оперативної закупки порушили його права за статтею 6 Конвенції, відповідна частина якої передбачає:

«1. Кожен має право на справедливий ... розгляд його справи ... судом, ... який ... встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

3. Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права:

...

(b) мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту...

(d) допитувати свідків обвинувачення або вимагати, щоб їх допитали, а також вимагати виклику й допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення;

...»

A. Прийнятність

36. Суд зазначає, що ця частина заяви не є явно необґрунтованою у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції. Він також зазначає, що вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Отже, вона має бути визнана прийнятною.

B. Суть

1. Доводи сторін

37. Заявник стверджував, що було порушено пункт 1 та підпункт «d» пункту 3 статті 6 Конвенції у зв'язку з непроведенням допиту П. під час судового розгляду. П. нічого не загрозувало,

оскільки судовий розгляд справи заявника не привернув уваги громадськості. Будь-яких гарантій забезпечення прав захисту не було.

38. Заявник також стверджував, що було порушено пункт 1 та підпункт «b» пункту 3 статті 6 Конвенції, оскільки, незважаючи на численні клопотання, йому не було надано дозвіл ознайомитися з відеозаписом оперативної закупки, одним з головних доказів проти нього.

39. Уряд доводив, що заявнику було надано достатньо часу для ознайомлення з матеріалами справи під час підготовки свого захисту, а всі свідки, чії показання були важливими для провадження, були викликані та допитані.

2. Оцінка Суду

(a) Межі розгляду скарг

40. Заявник заперечив збут наркотичних засобів та не скаржився, що був жертвою провокації (див. для порівняння ухвалу щодо прийнятності у справі «Любченко проти України» (*Lyubchenko v. Ukraine*), заява № 34640/05, пункт 33, від 31 травня 2016 року). Його захист полягав у спробах довести, що він лише один раз, 09 березня 2007 року, придбав та мав при собі наркотичні засоби для власного споживання разом зі своїм другом. Іншими словами, він намагався довести, що він вчинив злочин, пов'язаний з незаконним обігом наркотичних засобів, але не був причетний до трьох епізодів збуту наркотичних засобів, що є набагато серйознішим обвинуваченням (див. пункт 29). Отже, перед Судом постає питання, чи було заявнику надано справедливую можливість викласти свою позицію з огляду на відсутність в нього можливості допитати П. та ознайомитися з відеозаписом оперативної закупки.

(b) Відповідні загальні принципи

41. Згідно з усталеною практикою Суду гарантії пункту 3 статті 6 Конвенції становлять конкретні аспекти загальної концепції справедливого судового розгляду, закріпленого у пункті 1. Різні права, невичерпний перелік яких наведено в пункті 3, відображають певні аспекти поняття справедливого судового розгляду у кримінальному провадженні. Під час оцінки дотримання пункту 3 не слід забувати про його основну мету, яку не можна відривати від її коріння. Тому скарги за пунктом 3 статті 6 Конвенції Суд розгляне за пунктами 1 та 3 статті 6 Конвенції у поєднанні (див. рішення у справі «Корреа де Матос проти Португалії» [ВП] (*Correia de Matos v. Portugal*) [GC], заява № 56402/12, пункт 119, від 04 квітня 2018 року).

(i) Свідки обвинувачення

42. Суд сформулював загальні принципи, які мають застосовуватись у справах, в яких свідок обвинувачення не був присутнім у судовому засіданні, а попередньо надані ним показання були визнані допустимим доказом, у рішеннях у справах «Аль-Хаваджа та Тахері проти Сполученого Королівства» [ВП] (*Al-Khawaja and Tahery v. the United Kingdom*) [GC] (заяви № 26766/05 та № 22228/06, пункти 119 – 147, ЄСПЛ 2011) та «Шачашвілі проти Німеччини» [ВП] (*Schatschaschwili v. Germany*) [GC] (заява № 9154/10, пункти 110 – 131, ЄСПЛ 2015). Перелік цих принципів наведений у рішеннях у справах «Сетон проти Сполученого Королівства» (*Seton v. the United Kingdom*) (заява № 55287/10, пункти 57 – 59, від 31 березня 2016 року) та «Боець проти України» (*Boyets v. Ukraine*) (заява № 20963/08, пункти 74 – 76, від 30 січня 2018 року).

(ii) Відкриття доказів

43. Пункт 1 статті 6 Конвенції переважно вимагає, щоб органи прокуратури відкривали стороні захисту всі наявні в них речові докази на користь або проти обвинуваченого (див. рішення у справі «Роу та Девіс проти Сполученого Королівства» [ВП] (*Rowe and Davis v. the United Kingdom*) [GC], заява № 28901/95, пункт 60, ЄСПЛ 2000-II). Суд зазначає, що питання стосовно доступу до доказів може виникати за статтею 6 Конвенції тією мірою, якою зазначені докази стосуються справи заявника, зокрема, коли вони мають значний вплив на висунуті проти заявника обвинувачення. Це стосується випадків, коли докази були використані та на них посилалися під час визначення винуватості заявника, або коли вони містили такі відомості, які могли дати заявнику можливість виправдати себе або зменшити строк покарання з огляду на інкриміновані йому обвинувачення. Також варто зазначити, що відповідними доказами у цьому контексті є не лише докази, які безпосередньо стосуються фактів справи, але й інші докази, які можуть стосуватися допустимості, достовірності та повноти перших (див. рішення у справі «Матановіч проти Хорватії» (*Matanović v. Croatia*), заява № 2742/12, пункт 161, від 04 квітня 2017 року з подальшими посиланнями).

44. Проте право на відкриття відповідних доказів не є абсолютним. У будь-якому кримінальному провадженні можуть існувати конкуруючі інтереси, такі як національна безпека чи необхідність захистити свідків від помсти або зберегти таємницю методів міліції у розслідуванні злочинів, які мають враховуватися на рівні з правами обвинуваченого. У деяких випадках може існувати необхідність приховати певні докази від сторони захисту для дотримання фундаментальних прав іншої особи чи захистити важливий суспільний інтерес. Проте згідно з пунктом 1 статті 6 Конвенції допускаються

лише такі заходи, що обмежують права сторони захисту, які викликані суворою необхідністю. До того ж з метою забезпечення справедливого судового розгляду справи обвинуваченого будь-які перешкоди, з яким стикається сторона захисту через обмеження її прав, мають бути достатньо урівноважені процедурою, яку використовують судові органи (див. згадане рішення у справі «Роу та Дейвіс проти Сполученого Королівства» (*Rowe and Davis v. the United Kingdom*), пункт 61).

45. У справах, коли докази були приховані від сторони захисту з огляду на суспільний інтерес, Суд не повинен вирішувати, чи було таке невідкриття викликане суворою необхідністю, оскільки переважно саме національні суди мають оцінювати наявні у них докази. Натомість Європейський суд має встановити, чи відповідав застосований у кожній справі порядок прийняття рішень, наскільки це можливо, вимогам змагального судового процесу та рівності сторін і передбачав належні гарантії захисту інтересів обвинуваченого (там само, пункт 62).

46. Зокрема, підпункт «b» пункту 3 статті 6 Конвенції гарантує обвинуваченому «час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту», а, отже, ця гарантія означає, що діяльність із захисту його інтересів може включати в себе все «необхідне» для підготовки до основного судового розгляду. Обвинувачений повинен мати можливість організувати свій захист належним чином та без обмеження його можливості надати суду першої інстанції всі необхідні аргументи захисту і таким чином вплинути на результат провадження. Крім того, можливості, якими має користуватися кожний обвинувачений у вчиненні злочину, включають в себе ознайомлення з результатами розслідування, проведеного упродовж провадження, з метою підготовки свого захисту (див. рішення у справі «Леас проти Естонії» (*Leas v. Estonia*), заява № 59577/08, пункт 80, від 06 березня 2012 року з подальшими посиланнями). Невідкриття стороні захисту речових доказів, що містили такі відомості, які могли дати обвинуваченому можливість виправдати себе чи зменшити строк покарання, становитиме відмову у наданні можливостей, необхідних для підготовки захисту, а, отже й порушення права, гарантованого підпунктом «b» пункту 3 статті 6 Конвенції (там само, пункт 81).

(с) Застосування зазначених принципів у цій справі

(i) Чи існувала поважна причина неявки П.

47. Вбачається, що існувала неузгодженість між твердженням слідчих органів про існування необхідності захистити особу П. та його власною пропозицією в обвинувальному висновку викликати його у судові засідання як свідка (див. пункти 15 та 18 відповідно).

Національні суди не надали чітких коментарів щодо цього питання. Суд доходить висновку, що наявність поважної причини відсутності П. переконливо доведено не було.

(ii) Чи були показання П. єдиною та вирішальною підставою для засудження

48. Національні суди не надали коментарів щодо відповідного значення різних доказів проти заявника, вони просто перелічили показання П., надані під час досудового слідства, серед інших доказів проти заявника (див. пункт 21). Проте П. був єдиною особою, яка безпосередньо брала участь у збуті наркотичних засобів, який призвів до засудження заявника. Тому вбачається, що його показання були вирішальними для засудження заявника.

(iii) Чи існували достатні врівноважуючі фактори, здатні компенсувати недоліки, з якими зіткнулася сторона захисту

49. Щодо врівноважуючих факторів, то заявник скористався можливістю викласти власну версію подій та поставити під сумнів достовірність показань відсутнього свідка, а також вказати на будь-яку можливу непослідовність у його показаннях. Також існували певні підтверджуючі докази, щонайменше стосовно трьох епізодів стверджуваного придбання наркотичних засобів, а саме надані у судовому засіданні показання одного з понятих, який спостерігав за здійсненням оперативної закупки, та виявлення у заявника банкнот, використаних під час оперативної закупки (див. підпункти «і» та «ііі» пункту 21).

50. Проте Суд доходить висновку, що цих елементів було явно недостатньо, щоб компенсувати недоліки, з якими зіткнулася сторона захисту, зокрема, з огляду на застосовану національними органами влади процедуру щодо відеофіксації тих самих подій, яких стосувалися показання П.

(iv) Невідкриття відеозапису та позиція національних судів щодо цього

51. Ця процедура дозволяла стороні обвинувачення визначати значення цього викривального доказу без його перевірки не лише стороною захисту, але й національними судами (див., *mutatis mutandis*, згадане рішення у справі «Роу та Девіс проти Сполученого Королівства» (*Rowe and Davis v. the United Kingdom*), пункт 63 та для порівняння рішення у справі «Джаспер проти Сполученого Королівства» [ВП] (*Jasper v. the United Kingdom*) [GC], заява № 27052/95, пункт 56, від 16 лютого 2000 року). Короткий опис використаного під час провадження відеозапису підготував слідчий, а не незалежна сторона під судовим контролем (див. для порівняння згадане рішення у справі «Матановіч проти Хорватії» (*Matanović v.*

Croatia), пункт 164). Національні суди не приділили уваги інтересам сторони захисту, не перевірили, вочевидь, чи існувала необхідність у захисті особи П., і частково обґрунтували засудження заявника невідкритим доказом, перегляд якого був дозволений лише стороні обвинувачення і зміст якого було дозволено визначити стороні обвинувачення без будь-якого контролю (див. пункти 18 та 24).

(v) *Висновок*

52. Наведеного достатньо для висновку Суду, що провадження загалом було несправедливим.

53. Отже, було порушено пункти 1 та 3 статті 6 Конвенції у зв'язку з визнанням допустимим доказом проти заявника неперевіраних показань П., наданих під час досудового слідства, та невідкриттям відеозапису оперативної закупки.

III. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 34 КОНВЕНЦІЇ

54. Заявник скаржився на відмову органів влади надати йому копії документів, необхідних йому для обґрунтування своєї скарги до Суду. Суд вважає за належне розглянути цю скаргу за статтею 34 Конвенції, яка передбачає:

«Суд може приймати заяви від будь-якої особи, неурядової організації або групи осіб, які вважають себе потерпілими від допущеного однією з Високих Договірних Сторін порушення прав, викладених у Конвенції або протоколах до неї. Високі Договірні Сторони зобов'язуються не перешкоджати жодним чином ефективному здійсненню цього права.»

55. Уряд стверджував, що упродовж кримінального провадження заявник та його захисник мали доступ до матеріалів справи та могли зробити необхідні копії.

56. Суд зазначає, що він уже розглядав подібні ситуації у низці справ проти України. Зокрема, в рішенні у справі «Василь Іващенко проти України» (*Vasiliy Ivashchenko v. Ukraine*) (заява № 760/03, пункт 123, від 26 липня 2012 року) він встановив, що правова система України не передбачала для ув'язнених чіткої та конкретної процедури, яка давала б їм можливість отримувати копії документів з матеріалів справи після закінчення кримінального провадження. Після цього Суд підтвердив цей висновок у низці інших рішень (див., наприклад, рішення у справах «Андрій Захаров проти України» (*Andrey Zakharov v. Ukraine*), заява № 26581/06, пункт 69, від 07 січня 2016 року та «Мушинський проти України» [Комітет] (*Mushynskyy v. Ukraine*) [Committee], заява № 3547/06, пункт 48, від 15 вересня 2016 року з подальшими посиланнями). У цій справі Уряд не навів жодних підстав для того, щоб Суд відступив від своїх попередніх

висновків; відповіді національних судів на клопотання заявника (див. пункт 28) вказують, що у його справі виникла та сама проблема.

57. Отже, Суд доходить висновку, що органи влади держави-відповідача не дотрималися своїх зобов'язань за статтею 34 Конвенції у зв'язку з їхньою відмовою надати заявнику копії документів для його заяви до Суду.

IV. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ КОНВЕНЦІЇ

58. Заявник також скаржився:

- (i) за статтею 6 Конвенції на незабезпечення органами влади присутності Б. у судовому засіданні, щоб сторона захисту могла допитати його; відсутність у нього можливості допитати експерта, який досліджував виявлений в нього наркотичний засіб; ненадання йому достатнього часу для ознайомлення з матеріалами справи після розгляду справи судом першої інстанції для підготовки апеляційної скарги; помилкову оцінку національними судами доказів проти нього та засудження його за злочин, який він не вчиняв; відмову слідчих під час досудового слідства надати йому дозвіл на лікування його наркотичної залежності, що перешкодило підготовці його захисту, а також складання деяких документів з матеріалів справи українською мовою, якої заявник не розумів;
- (ii) за статтею 13 Конвенції, що суди, які розглядали його кримінальну справу, не усунули стверджуваного порушення його прав;
- (iii) за статтею 2 Протоколу № 7 до Конвенції заявник скаржився на незаконну відмову Верховного Суду України розглянути його другу касаційну скаргу після залишення без задоволення першої.

59. Розглянувши скарги заявника у світлі всіх наявних у нього матеріалів, та з огляду на належність оскаржуваних питань до сфери його компетенції, Суд вважає, що вони не виявляють жодних ознак порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією. З цього випливає, що ці скарги є явно необґрунтованими та мають бути відхилені відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

V. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

60. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію.»

А. Шкода

61. Заявник вимагав 20 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

62. Уряд заперечив проти цієї вимоги.

63. Ухвалюючи рішення на засадах справедливості, Суд присуджує заявнику 2 500 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

В. Судові та інші витрати

64. Заявник також вимагав 3 600 євро в якості компенсації судових та інших витрат, понесених під час провадження у Суді, які мали бути сплачені на банківський рахунок представника заявника. Для обґрунтування своєї вимоги він надав документальне підтвердження своїх витрат на правову допомогу та поштових витрат.

65. Уряд заперечив проти цієї вимоги, вважаючи розмір витрат заявника на правову допомогу надмірним.

66. Відповідно до практики Суду заявник має право на компенсацію судових та інших витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір – обґрунтованим. У цій справі з огляду на наявні у нього документи, зазначені критерії та факт надання заявнику правової допомоги у розмірі 850 євро, які вже були сплачені його представнику, Суд вважає за розумне присудити суму у розмірі 1 500 євро в якості компенсації витрат, понесених під час провадження у Суді, яка має бути сплачена на банківський рахунок представника заявника.

С. Пеня

67. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* прийнятними скарги за пунктами 1 та 3 статті 6 Конвенції у зв'язку з визнанням допустимим доказом проти заявника неперевіраних показань П., наданих під час досудового слідства, та у зв'язку з невідкриттям стороні захисту відеозапису оперативної закупки, а решту скарг у заяві – неприйнятними;
2. *Постановляє*, що було порушено пункти 1 та 3 статті 6 Конвенції;

3. *Постановляє*, що органи влади держави-відповідача не дотрималися своїх зобов'язань за статтею 34 Конвенції у зв'язку з їхньою відмовою надати заявнику копії документів для його заяви до Суду;
4. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити такі суми, що мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 2 500 (дві тисячі п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (ii) 1 500 (одна тисяча п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат, яка має бути сплачена на банківський рахунок представника заявника;
 - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 12 лютого 2019 року відповідно до пунктів 2 та 3 Правила 77 Регламенту Суду

Маріалена Цирлі
(*Marialena Tsirli*)
Секретар

Пауло Пінто де Альбукерке
(*Paulo Pinto de Albuquerque*)
Голова